

De Duitse erfgename

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Anika Scott

De Duitse erfgename

Vertaald door Iris Bol
en Marcel Rouwé

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 5029 0

© 2020 Anika Scott

First published as *Finding Clara* by Hutchinson, an imprint of Cornerstone.

Cornerstone is part of the Penguin Random House group of companies

© 2020 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Iris Bol en Marcel Rouwé

Oorspronkelijke titel *Finding Clara*

Oorspronkelijke uitgever Hutchinson

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Malgorzata Maj/

Arcangel/Corbis via Getty Images

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn dochters, Olivia en Amelia

I

Iedereen stal. Organiseren noemden ze het.

Ze organiseerden kolen van rijdende treinen. Ze organiseerden auto's die verlaten op straat stonden. Ze organiseerden regenpijpen van huizen waar zich nog onontplofte bommen op het dak bevonden. Maar ze organiseerden hoofdzakelijk eten. Ze ploegden akkers om en slachtten koeien. Ze stalen vrachtwagens en beroofden winkels. Vanochtend nog had Clara gelezen over een man die zijn vriend de hersens had ingeslagen om een snee brood. Dat nieuws had een lichte tinteling in haar nek veroorzaakt, maar daarna was ze verdergegaan met haar eigen plannen. Iedereen organiseerde op de een of andere manier.

In tegenstelling tot de andere vrouwen ging Clara niet vlak bij de olielamp zitten, maar leunde ze tegen een muur, zo ver mogelijk bij het licht vandaan. Na zonsondergang, wanneer de geallieerden de stroom weer inschakelden, zouden de plafondlampen hen allemaal in een matte gloed zetten waardoor de kleur van haar ogen geaccentueerd zou worden, net als haar moedervlekken en alle andere details waarvan ze liever niet wilde dat iemand daarop zou letten. Ze raakte de identiteitskaart in haar zak even aan en betastte eerst het papier, het kaartje van goedkoop karton, en daarna het gladde oppervlak van

de foto. De kaart was bijna legaal; uitgegeven door de stad, compleet met handtekening en stempels.

Volgens de kaart was haar naam Margarete Müller. Het was te donker in de wachtkamer om te kunnen lezen, dus namen de vrouwen elkaar zwijgend op. Er zaten voornamelijk moeders, met grauwe gezichten en jonger dan zichzelf, die hun kinderen op schoot hadden. Als Margarete Müller deed Clara haar best om niet op te vallen. Haar jas was van dezelfde opgelapte wol als die van de andere vrouwen en haar kousen waren gestopt net als die van hen. Onder de zoom bij haar linker knie zat een klein gaatje waar ze nog geen tijd voor had gehad om het te repareren. Toch staarden de vrouwen naar haar. Naar de hoge hakken die ze ondanks de vorst had aangetrokken. Naar de zoom van haar rok, die iets te hoog was om fatsoenlijk te zijn. Naar het donkerrood op haar lippen; make-up, zuinig bewaard tijdens de oorlog. Ze wist wat de vrouwen dachten. Afschuwelijke, ongepaste, schandalige gedachten alleen omdat ze een stukje van haar knie liet zien. Moeders konden zo kwetsend zijn.

Ze deed haar best om hen te negeren en keek naar de deur van de spreekkamer die nog steeds stevig dichtzat, een deur van dik eikenhout die geen geluiden van de andere kant doorliet. Toen de deur openging en de stem van Herr Doktor Blum naar buiten zweefde, gingen alle vrouwen wat rechter zitten terwijl ze hun haar in model duwden en in hun wangen knepen om er wat kleur op te krijgen. Hij kwam naar buiten met een moeder en dochter. Het meisje had vieze vlechten en haar huid was even ziekelijk bleek als die van Clara tot voor kort was geweest. Hij liet zijn blik door de wachtkamer gaan, waarschijnlijk om de patiënten te tellen en in gedachten te berekenen hoeveel tijd en energie hij nodig had om hen allemaal te onderzoeken, dacht Clara. Sinds ze een halfjaar geleden voor het eerst op zijn spreekuur was gekomen, was hij magerder geworden, en op dit moment leken de botten in zijn gezicht onder zijn huid te rimpelen.

Hij ging op zijn hurken voor het meisje zitten zodat hij zich op haar ooghoogte bevond, iets wat Clara een arts nog nooit had zien doen, want daar waren de meesten veel te arrogant voor, en hield zijn vuist naast het hoofd van het meisje. Alle mensen in de wachtkamer strekten hun nek om het te kunnen zien terwijl hij naar adem hapte en een snoeppapiertje in het oor van het meisje leek te vinden. Leeg. Fronsend als een clown liet hij het papiertje op de vloer dwarrelen. Daarna deed hij een nieuwe poging, zijn vuist bij haar oor, het happen naar adem... en toen kwam er een pepermuntje in een zilverkleurig papiertje tevoorschijn. Het meisje griste het uit zijn hand en rende ermee naar de deur terwijl haar moeder een paar keer met haar wimpers naar de dokter knipperde op weg naar buiten. Clara kende dokter Blum goed genoeg om te weten dat hij zijn best deed om zijn mysterieuze voorraad snoepjes netjes te verdelen. Als het hem lukte snoepjes op de zwarte markt te vinden dan zwoer hij dat hij er wel een week of langer over zou doen om ze uit te delen zodat de zieke kinderen iets hadden om naar uit te kijken. Maar dat lukte hem nooit. Aan het einde van de dag zou zijn glazen snoepjespot leeg zijn. Iedereen in de spreekkamer wist dat.

Toen hij zijn aandacht opnieuw op de vrouwen richtte, begonnen die in hun zakdoek te hoesten en drukten ze hun magere handen tegen hun voorhoofd. De kinderen werden geknepen en gepord en een klein jongetje barstte in tranen uit. Clara vond het maar een wrede manier om de aandacht van de dokter te trekken. Ze nam even de tijd om het gat in haar kous beter te bekijken waarbij ze zo ver vooroverboog dat de zoom nog iets verder langs haar dij omhoogkroop.

Met effen stem zei dokter Blum: 'Fräulein Müller.'

Ze strompelde langs hem heen – ze had niet gestrompeld toen ze de wachtkamer binnen was gekomen; het kwam nu pas bij haar op om ermee te beginnen – en ze hoorde dat het gehoest van de vrouwen achter haar vijandig begon te klinken.

Zodra ze alleen waren, tilde dokter Blum haar op en zette haar op de onderzoektafel. ‘Je bent vroeg, liefje. We zouden elkaar pas om vijf uur treffen.’

‘Dan kan ik niet. O, kijk me niet zo aan met die puppyogen van je.’

Ze legde haar handen om zijn oren, zacht en breekbaar, en kuste zijn heerlijk onopvallende gezicht, eerst de ene scherpe wang, daarna de andere en ten slotte zijn gebarsten lippen. Hij was een kleine man, kleiner dan waar ze de voorkeur aan gaf. Als zij netjes rechtop ging staan, zoals ze dat in de oorlog had gedaan, zouden ze bijna even groot zijn. Toentertijd hadden de geallieerden beweerd dat er een ijzeren staaf aan haar ruggengraat was gelast. Ze hadden haar onnatuurlijk genoemd, half mens, half machine. In *Punch* had een spotprent van haar gestaan waarop ze kolen at en olie dronk en haar gewrichten tandwielen waren. Ze had de prent ingelijst en naast haar stoel op kantoor opgehangen zodat ze niet zou vergeten wat ze in de ogen van de buitenwereld was geworden.

Dokter Blum verkeerde in onwetendheid over dat alles.

‘Lieveling,’ zei ze terwijl ze zijn wang streelde. ‘Ik ga een paar dagen naar Essen.’

‘Je zei dat je pas aan het einde van de maand zou gaan, met Kerstmis.’

‘Het weer slaat zo snel om. Het leek me beter om nu alvast een kort bezoekje te brengen voordat de treinen vastvriezen aan de rails. Ik heb geen zin om onderweg ergens te stranden.’

Tot haar verbazing wierp hij haar een sceptische blik toe. Hij was altijd zo begripvol geweest, zo bereid om te luisteren. Toen ze voor het eerst bij hem was gekomen, had ze geklaagd over een gevoel van zwakte, een plotselinge duisternis in haar hoofd, een gewicht dat zo zwaar op haar drukte dat ze moest gaan zitten voordat ze zou flauwvallen. Hij had haar pillen voorgeschreven die naar suiker smaakten en vieze brouwsels die een olieachtig laagje in haar keel achterlieten.

Ze had lichte bloedarmoede, had hij tegen haar gezegd. Zelf had ze de ware diagnose geweten: honger, de nationale ziekte. Voor het eerst in haar leven had ze zo lang hongergeleden dat haar lichaam, en zelfs haar bloed, erdoor was veranderd.

‘Margarete, er is iets aan de hand. Je bent heel bleek. Aan de donkere plekken onder je ogen kan ik zien dat je niet hebt geslapen.’

Ze keek omlaag naar hun handen, hun verstrengelde vingers. ‘Ik maak me gewoon ongerust. Niet over ons, maar over een vriendin in Essen. Weet je nog dat ik je over Elisa heb verteld?’

‘Nee, ik geloof niet dat je dat hebt gedaan.’

‘Ze heeft mijn brief niet beantwoord. Dat knaagt al weken aan me. Ik moet ernaartoe om te kijken of alles goed met haar is.’

‘Kan dat niet wachten tot Kerstmis? We hebben plannen voor vanavond.’

Ze legde nog eens uit hoe het met het weer zat en over de vrije dagen die ze had weten los te peuteren bij haar werkgever, een cementfabriek waar de directieleden versteld stonden van haar kennis van productie en logistiek. Ze leek te jong om al zoveel te weten, hadden ze tegen haar gezegd. Daarop had zij bescheiden geglimlacht en iets gemompeld over de waardevolle werkervaring die ze had opgedaan – in Essen.

‘Ik ben terug voor je het weet,’ zei ze. ‘Dan kunnen we Kerstmis samen vieren.’

Dokter Blum maakte zich van haar los en woelde door zijn haar terwijl hij naar zijn bureau liep. Hij rukte de lade open, tastte erin en liep toen naar haar terug, waarna hij zijn twee vuisten voor haar hield met de knokkels naar beneden. ‘Kies er een.’

‘Is het een pepermuntje?’ Ze fleurde op. ‘Een chocolaatje?’

Hij trok een wenkbrauw op zodat hij haar een olijke blik toewierp, waar ze om moest glimlachen. Hij was niet het type voor jongensachtige humor, en ze waardeerde deze tot nu toe onbekende kant van

hem. Ze tikte op zijn linkervuist. Een voor een opende hij zijn vingers.

‘O,’ zei ze. ‘O, jeetje.’

In het licht van de olielamp had de ring op zijn handpalm een donkere glinstering, als oud goud. Het was een eenvoudige ring zonder edelstenen en haar handpalmen werden klam toen ze ernaar keek.

‘Ik had dit vanavond willen doen,’ zei hij. ‘Ik had eindelijk al mijn moed bijeengeraapt...’ Hij schraapte zijn keel en begon opnieuw: ‘Lieve Margarete, ik ben geen rijke man.’ Vervolgens gaf hij haar een overzicht van zijn financiële situatie, de onkosten van de dokterspraktijk, hoe het was om in de kamers boven die praktijk te wonen, en vertelde hij dat hij al zijn spaargeld was kwijtgeraakt door de oorlog. ‘Maar je zult nooit hongerlijden,’ zei hij. ‘Dat zweer ik je. We zullen een eerlijk leven kunnen leiden. We zullen geen dieven of bedelaars zijn zoals de rest.’

Ze keek nog steeds naar de ring. Ze kenden elkaar nog maar kort, en dan voornamelijk als dokter en patiënte. Ze wilde hem vragen waarom hij zo’n haast had. Maar hij stond daar te blozen en deed zoveel beloften over hun leven samen dat ze hem niet in de rede durfde te vallen.

‘Ik had gehoopt dat jij de boekhouding op je zou willen nemen,’ zei hij. ‘Daar heb je aanleg voor. De administratie en de patiëntendossiers zijn nogal een rommeltje. Die zijn me boven het hoofd gegroeid sinds ik mijn assistent ben kwijtgeraakt.’

‘Aha, dus je bent op zoek naar een goedkope arbeidskracht?’

‘Natuurlijk niet.’ Hij drukte haar hand op zijn borst. ‘Alhoewel...’

Ze gaf een stomp op zijn arm en voelde zich zenuwachtiger dan ze liet merken. In haar familie was het huwelijk altijd een heikel onderwerp geweest en het bezorgde haar ook nu nog een ongemakkelijk gevoel. Ze probeerde zich voor te stellen dat dokter Blum haar vader zou ontmoeten. Ze wist zeker dat papa hem wel zou mogen, deze evenwichtige, betrouwbare, vrijgevig man. Ze stelde zich voor

dat ze elkaar voor het eerst de hand zouden schudden; de eerbiedige buiging van dokter Blum en papa's handgebaar om een einde te maken aan de plichtplegingen. Ze waren familie van elkaar en er was een nieuwe tijd aangebroken, zou hij zeggen. Een kans op een nieuw leven.

Dokter Blum. Herr Doktor Adolf Blum. Zijn voornaam gaf haar nog steeds de kriebels, maar misschien kon ze hem... Adi noemen. Verder was hij in alle opzichten volmaakt. Een rustige man die een rustig leven leidde in deze kleine uithoek van Duitsland. Hij had geen familie of goede vrienden. Hij vermeed sociale gelegenheden, net als zij. Hij las nooit kranten, wat ze aanvankelijk vreemd had gevonden, maar ja, had niet iedereen genoeg van de politiek? Wanneer het nieuws begon op de radio, draaide hij de afstemmer altijd naar muziek. Polka's waren zijn lievelingsmuziek. Van een man die dol was op de polka, had ze niets te vrezen.

Ze keek naar de vochtplek op het plafond en de gebarsten verf op de vensterbank. Ze was nog nooit in de kamers boven de praktijk geweest, maar ze vermoedde dat die donker, laag en smal waren. Dit huis stelde niet veel voor, maar in gedachten zag ze hoe het eruit zou zien met een nieuwe laag verf, beter meubilair en een beetje aandacht. Ze zou het kunnen opknappen, er een plek van maken waar haar vader na zijn vrijlating zou willen wonen. Een vredige, comfortabele plek waar hij buiten de publieke belangstelling zou kunnen herstellen. Dat zou hij nodig hebben. En het zou vooral heel handig zijn om een arts in de familie te hebben. Ze stelde zich voor dat papa bij hen woonde en hij zijn arm beet moest pakken terwijl hij de trap op strompelde. Ze knipperde even met haar ogen naar dokter Blum om dat beeld kwijt te raken.

'Mag ik één voorwaarde stellen?' vroeg ze.

Dokter Blum zette zijn bril af. Zijn ogen hadden de kleur van blauwe waterverf. 'Meen je dat nou?'

‘Ja, dat meen ik.’

Zijn kus smaakte als een warm snoepje in haar mond. Het was moeilijk om zich van hem los te maken. ‘Ik wil geen poespas met betrekking tot het huwelijk,’ zei ze. ‘Geen aankondiging in de kranten. Een kleine plechtigheid met alleen de getuigen.’

‘Natuurlijk. Je zegt het maar.’

Voor haar was maar één getuige belangrijk, namelijk Elisa. Clara was niet van plan om te trouwen zonder dat haar oudste vriendin er was om een bruidskroon van kauwgumpapiermpjes voor haar te maken of om haar goede raad over mannen te geven. Twee maanden geleden had Clara eindelijk besloten dat het veilig genoeg was om Elisa een brief te sturen, maar ze had geen brief terug gehad. De kans was groot dat de postbezorging vandaag de dag even onbetrouwbaar was als alle andere dingen. Of misschien had Elisa niet terug willen schrijven, en dat was heel goed mogelijk omdat Clara aan het einde van de oorlog Essen had verlaten zonder afscheid te nemen. Toentertijd had het haar beter geleken dat niemand op de hoogte was van haar plannen. Dan hoefde Elisa niet te liegen als ze werd verhoord, mocht het ooit zover komen. Maar de stilte van de afgelopen maanden was vreselijk geweest. Clara was voedsel gaan oppotten en had bijna dagelijks gekeken hoe het stond met de reparaties aan de spoorlijn die haar in staat zou stellen om naar Essen terug te keren. Al was het maar voor een kort bezoekje. Ze wilde kijken hoe het met Elisa en haar zoon ging, en ze wilde haar excuses aanbieden omdat ze hen zo plotseling had verlaten. Clara wist zeker dat Elisa haar zou vergeven als ze alles had uitgelegd. Bovendien zou ze Elisa de trouwkaart persoonlijk kunnen overhandigen.

Ze draaide aan de ring in haar handpalm. Als ze ging trouwen, zou ze hier in Hamelen gaan wonen en niet in Essen. Die gedachte voelde vreemd aan. Zo definitief. Maar misschien was het op de lange termijn wel veiliger. ‘O, lieveling, nog één ding. Er mag maar één huwe-

lijksfoto worden genomen, en die wordt voor ons. Niets voor vrienden of kennissen.’

Ze verwachtte dat dokter Blum om een verklaring zou vragen. Maar in plaats daarvan liet hij de ring om haar vinger glijden. Langzaam. Heel suggestief. ‘Dat vind ik een uitstekend idee.’

Ze omhelsden elkaar, al kon Clara nog niet echt geloven dat ze zou gaan trouwen. De afgelopen nacht had ze de slaap niet kunnen vatten, en ze was bang dat ze daardoor minder helder dacht dan ze zou moeten. Maar het was warm in zijn armen en die warmte wilde ze nog even vasthouden. Ze haakte een vinger in zijn broekband. De aanvankelijke ontzetting op zijn gezicht verdween razendsnel, en hij drukte haar hard tegen de onderzoektafel, dringend, bijna wanhopig. Zij reageerde precies hetzelfde en verlangde net zo hevig naar hem. Het was jaren geleden dat ze de liefde had bedreven met een man, en dat was een vreselijk saaie tijd geweest. Maar toen trok hij haar kous kapot, een lange scheur die zij voelde als een vlaag van kou die langs haar been omlaagtrok. Ze onderdrukte een kreet van verbazing en verontwaardiging. Dat zou Max haar nooit hebben aangedaan. Ze klemde haar kiezen zo hard op elkaar dat haar kaken pijn deden, want ze wilde Max uit haar gedachten bannen. Hij mocht dit moment niet bederven. Maar helaas was hij nog steeds de maatstaf waar ze alle andere mannen mee vergeleek. Hij had geweten hoe hij haar in vuur en vlam moest zetten waarbij hij haar na afloop even keurig achterliet als voor hun vrijpartij. Dokter Blum besepte niet, of het kon hem niets schelen, dat ze door de spreekkamer zou moeten lopen terwijl ze eruitzag als een sloerie die haar kousen niet heel kon houden.

Met een zelfvoldane uitdrukking gaf hij haar nog een laatste kus waarna hij een fles schnaps uit zijn bureaulade haalde, twee mokken inschonk en een toast uitbracht op hun toekomst als Herr en Frau Doktor Adolf Blum. ‘Ik ben zo blij dat we dit hebben geregeld,’ zei hij. ‘Nu hoeven we niet langer te doen alsof.’

De stroom werd ingeschakeld. In de spreekkamer gingen de plafondlampen aan en het licht schitterde op de weegschaal, de kraan en de instrumenten die op het karretje lagen. Clara knipperde om de vonken uit haar ogen te laten verdwijnen, maar dat gebeurde niet. Ze zaten in haar hoofd, even hardnekkig als een alarm.

‘Maak je geen zorgen, ik zal een goede echtgenote zijn,’ zei ze voorzichtig. ‘Oude vrijsters zijn heel gemotiveerd om te leren.’

‘Kom, kom. Ik ben serieus.’ Hij nam haar handen in de zijne, steviger dan prettig was. ‘We gaan binnenkort trouwen. Vind je dan niet dat we moeten praten? Dat we eerlijk tegen elkaar moeten zijn?’

‘Ja, natuurlijk.’ Ze wierp een korte blik naar de deur. ‘Maar je hebt patiënten...’

‘Die kunnen wel even wachten. Lieverd, ik word geplaagd door... nou ja, niet door twijfel. Ik twijfel niet aan je. Maar ik heb wel vragen. Ik hoop dat je die nu meteen kunt beantwoorden. En dan zullen we ons nieuwe leven beginnen en een veel hechtere band hebben dan eerst. Dat wil je toch graag?’

Misschien zou dit niet zo erg zijn. Ze had heel weinig over zichzelf verteld. Lag het niet voor de hand dat een bruidegom iets wilde weten over zijn bruid? ‘Vertel me wat je dwarszit. Dan kunnen we dat meteen uitpraten.’

Hij kuste haar vingers. ‘We leven in een ingewikkelde tijd waarin je voorzichtig moet zijn, zoals jij heel goed weet. Toen ik besloot om je een aanzoek te doen, heb ik uit voorzorg wat navraag naar je gedaan.’

Ze maakte haar handen los uit de zijne. ‘Wat? Heb je me bespioneerd?’

‘Ik ben dingen over je aan de weet gekomen, vooral over hoe je was voordat we elkaar leerden kennen. Vlak na het einde van de oorlog heb je een kamer betrokken in het pension van de familie Hermann. Frau Hermann zei dat je altijd een hoofddoek droeg.’

Frau Hermann, die ouwe bemoeial.

‘Een keer, bij toeval, heeft ze je zonder die hoofddoek gezien. Je haar...’ – hij raakte de lokken bij haar slaap aan – ‘... was bezig aan te groeien. Het was afgeschoren.’

‘Ik vrees dat ik luizen heb gehad.’ Dat was een leugen. ‘Ik denk niet graag terug aan die tijd.’ Dat was de waarheid.

‘Voordat je een baan had gevonden, betaalde je de huur altijd op tijd en zat je nooit om geld verlegen. Hoe kwam je daaraan?’

‘Mijn familie heeft nooit iets van banken moeten hebben. Wij bewaarden de Reichsmarken onder de matrassen. Toen de oorlog op zijn eind liep...’

‘Je familie. Juist. Dat is een belangrijk punt.’ Dokter Blum stopte zijn stethoscoop in zijn zak. ‘Je hebt het nooit over je familie. Frau Hermann vertelde me dat je nooit post krijgt van iemand die Müller heet en dat je ook nooit bezoek ontvangt.’

‘De oorlog, de ineenstorting van het land, je weet toch hoe moeilijk het is om mensen terug te vinden...’

‘Lieverd, laten we eerlijk tegen elkaar zijn. Leven je ouders nog?’

Dit was gevaarlijk terrein. Het zou eenvoudiger zijn om te zeggen dat ze dood waren, maar dat idee was voldoende om een diep gat in haar binnenste te slaan.

‘Ze maken het goed. Dat denk ik tenminste. Ik heb ze na de oorlog niet meer gezien.’

‘Heb je ruzie met hen gehad?’

‘Nee. Nee, niet echt.’

‘Nou, wat is er dan gebeurd?’

Ze probeerde een verklaring te bedenken die hij zou geloven, maar dat kostte haar te veel tijd.

Er verscheen een norse uitdrukking op zijn gezicht. ‘Zijn ze geëmigreed?’

‘Nee, zo zit het niet. Het is eerder zo dat ze... moeilijk bereikbaar zijn.’

‘Als we gaan trouwen, vind ik echt dat ik je vader een keer moet spreken.’

Ze nam hem aandachtig op om te kijken of hij bijbedoelingen had, maar ze zag slechts oprechte rimpels op zijn voorhoofd. Het was logisch dat de bruidegom kennis wilde maken met de vader van de bruid. Maar daarmee kwam dokter Blum nou juist te dicht bij het probleem waar ze de hele nacht niet van had kunnen slapen. Ze had tegen hem gelogen. Ze had haar vader na de oorlog nog wél gezien: gisteravond nog. In een Engels tijdschrift dat ze tot haar verbazing in de woonkamer van haar hospita had zien liggen. Hij had voor een gebouw gestaan dat op een kazerne leek en had haar vanaf de foto recht aangekeken, over twee geallieerde bezettingszones heen.

Ze had het tijdschrift stiekem meegenomen naar haar kamer en was op haar smalle bed geploft voordat ze de kracht had gevonden om de foto beter te bekijken. Zijn jas slobberde om zijn lichaam alsof hij was gekrompen. Gaven de Amerikanen hem soms niet te eten in hun verdomde interneringskamp? Op zijn kin lag een baardschaduw. Een dergelijk gebrek aan persoonlijke verzorging was ongehoord. De bovenkant van zijn voorhoofd was bezaaid met lichtspikkels. Kennelijk had hij gezwet toen de foto werd genomen. Dat schokte haar. Papa zweette nooit. Maar het ergst was ze geschrokken van de pafferigheid van zijn gezicht en zijn oogleden die iets naar voren puilden. Ze had een soortgelijke zwelling bij haar grootvader gezien voordat zijn hart het begaf. Nu zag ze die bij papa.

Ze had het artikel onder de foto gelezen en er woorden uit gepikt – aanzetting tot oorlog, steunverlening aan een misdadig regime, misdaden tegen de menselijkheid – die haar met een klap uit een lange slaap leken te hebben gewekt. Ze kon de enorme hoeveelheid aanklachten tegen hem niet bevatten. Ze schilderden hem af als onmenselijk. Wreed. Bruut. Ze zou de eerste zijn om toe te geven dat ze haar vader, zijn motieven, het gezicht dat hij de buitenwereld toon-

de niet altijd begreep. Maar net zoals zij niet de machine-vrouw was voor wie de geallieerden haar hielden, was hij geen monster dat overhaast ten strijde was getrokken in zijn gretigheid de nazi's te dienen en daarmee duizenden levens in zijn vuist had vermorzeld. De oorlog was voor hen allebei nooit zo eenvoudig geweest. Thuis, in zijn studeerkamer, had hij vaak met haar gesproken over de beslissingen die hij als hoofd van de familie en de familiebedrijven had moeten nemen. De leren armleuningen van zijn lievelingsstoel waren in de loop der jaren gaan slijten doordat hij er tijdens het praten overheen wreef. Zij had de eer gehad zijn vertrouweling te zijn en het was een waar voorrecht geweest om getuige te zijn van zijn zorgen, dilemma's en gewetensnood. Dit waren intense, persoonlijke aspecten van hem waartoe de geallieerden geen toegang hadden. Voor zover zij wist, had hij geen dagboeken bijgehouden en geen documenten met betrekking tot zijn drijfveren achtergelaten die anderen tijdens de rechtszaak konden presenteren. Alleen zijn publieke gezicht en daden waren van belang, en die waren duidelijk even belastend voor hem als die van Clara waren voor haar.

Wat de wereld kende, was niet de hele waarheid over hen allebei. Afgelopen nacht was ze overspoeld met vreemde herinneringen aan haar kindertijd, zoals de keer dat ze van papa op zijn bureau had mogen zitten terwijl hij aan het werk was. Hij had een vogel voor haar getekend en gelachen toen zij naast hem had getsjilpt en de vogel rond zijn hoofd had laten vliegen.

Dokter Blum pakte haar handen. 'Margarete...?'

'Het spijt me, je vroeg naar mijn vader. Ik ben bang dat het niet mogelijk is om met hem te spreken. Op dit moment.'

'Wat doet hij voor werk?'

'Hij is... vroeger leidde hij een... kleine fabriek.'

'Margarete, in het kader van eerlijkheid moet ik bekennen dat ik weet wie je werkelijk bent.'

Ze liep langs hem heen en hield haar handen als een kommetje onder de kraan. Het water smaakte roestig, maar zorgde er wel voor dat de kamer ophield met draaien. Ze had geweten dat dit uiteindelijk zou gebeuren, maar had aangenomen dat het pas veel later zou zijn, over één, twee of vijf jaar, wanneer ze zeker wist dat ze hem kon vertrouwen.

‘Wie dénk je dan dat ik ben?’

‘Het spijt me, lieveling, maar het is duidelijk dat je een Jodin bent.’

Ze dacht even dat ze hem niet goed had verstaan, maar daar stond hij dan: dokter Blum, die bezorgd keek alsof hij vreesde dat hij haar had beledigd. Nieuwsgierig vroeg ze: ‘Hoe ben je tot die slotsom gekomen?’

‘Jij hébt iets. Iets wat anders is. Dat voelde ik al bij onze eerste ontmoeting. Toen de waarheid eenmaal tot me door was gedrongen, leed het geen enkele twijfel meer. Je bent aantrekkelijk op een donkere, groezelige manier. Je bent intelligent en ijverig, wat zoals iedereen weet positieve eigenschappen van de wat beter opgeleide Jood zijn. Je lijkt ook een enorme aanleg te hebben voor geheimzinnigheid en bedrog.’ Hij glimlachte op een vriendelijke, bemoedigende manier. ‘Lieverd, ik weet hoe moeilijk het is om de waarheid op te biechten. Je hoeft je niet te schamen.’

Hij keek haar vol warmte aan, en ze begreep niet waarom. Waarom zou hij met haar willen trouwen als hij zulke dingen dacht en haar voor Joods aanzag? Knaagde zijn geweten soms aan hem? Hadden de foto's van de concentratiekampen hem tot dit besluit gedreven, een verlangen om op zijn eigen, kleine manier iets goed te maken? Dat kon ze wel accepteren. Al was het amper. Als zijn vrouw zou ze hem helpen zijn akelige denkbeelden verder te veranderen. Ze had nooit iets tegen mensen gehad vanwege de toevallige omstandigheden van hun geboorte en had dergelijke vooroordelen tegenover hele groepen mensen ook nooit kunnen begrijpen. De geallieerde journalisten ge-